Etuuspalvelujen lakiyksikön opintotukiryhmä / Ilpo Lahtinen 11.3.2020 Kela 16/010/2020

Eduskunnan
työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta torstai 12.03.2020 klo 12:15 / HE 15/2020 vp

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laeiksi aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta ja opintotukilain 15 §:n muuttamisesta

Pyydettynä Kelan asiantuntijalausuntona esitän kunnioittaen seuraavaa.

Aikuiskoulutustukeen esitettävien muutosten tavoitteena on lisätä mahdollisuuksia työnteon ja opiskelun joustavaan yhdistämiseen. Tavoite on erinomainen.

Yksi tavoitteen saavuttamista edistävistä keinoista on esitys niin sanotusta puolen kuukauden aikuiskoulutustuesta. Jos aikuisopiskelijan ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia, se kuluttaisi aikuiskoulutustukeen oikeuttavaa aikaa ainoastaan puolen kuukauden verran. Tämän ansiosta aikuiskoulutustukea voisi saada enimmillään 30 kuukauden ajalta, jos aikuisopiskelija käyttää puolen kuukauden tukea koko tukiajan.

Tämä pidentäisi myös aikuiskoulutustukeen liittyvän opintolainan valtiontakauksen tukiaikaa. Kela voi myöntää aikuiskoulutustukea saavalle opiskelijalle opintolainan valtiontakauksen ja jos opiskelija käyttää edellä kuvattua puolen kuukauden aikuiskoulutustukea, myös lainatakaus voitaisiin myöntää jopa 30 kuukaudelle. Aikuisopiskelija voisi siten saada opintolainan valtiontakauksen nykyisen 15 kuukauden ja 9 750 euron kokonaissumman sijaan 30 kuukaudelle ja 19 500 euron kokonaissummalle.

Muutos on merkittävä. Kelan näkemys kuitenkin on, että muutos ei tule tuottamaan ongelmia esimerkiksi opintolainojen takausvastuumenoissa. Muutoksen vaikutuksia pitää kuitenkin seurata.

Aikuiskoulutustuen hakemista koskeva muutosesitys

Toinen huomiomme koskee aikuiskoulutustuen hakemista koskevaa muutosta. Lakiesityksen 16 §:n mukaan aikuiskoulutustukea haettaisiin Työllisyysrahastolta ensihakemuksella ja tuen maksamista haettaisiin jälkikäteen maksuhakemuksella.

Tämä tarkoittaisi ymmärtääksemme sitä, että aikuisopiskelijan on tehtävä Työllisyysrahastolle lukuisia hakemuksia. Jos päätoimisesti opiskeleva aikuisopiskelija haluaa aikuiskoulutustuen kuukausittain tilillensä, hänen on ensihakemuksen jälkeen tehtävä jopa 15 maksuhakemusta. Puolen kuukauden aikuiskoulutustukea käyttävälle hakemuksia ja päätöksiä voisi tulla vielä tätäkin enemmän.

Kelan tavoitteena on ollut etuusasioinnin helpottaminen. Lopullisena tavoitteenamme voisi olla, että etuus voitaisiin myöntää hakemuksetta. Nyt käsiteltävässä lakiesityksessä kehityksen suunta näyttäisi olevan päinvastainen.

Muistuttaisimme myös 1.1.2020 voimaan tulleesta tiedonhallintalaista (906/2019). Tiedonhallintalain 20 §:n mukaan viranomainen ei saa vaatia asiakasta esittämään tai toimittamaan todistuksia asioista, jotka ovat saatavilla käytettävissä olevista tietovarannoista.

En osaa arvioida, koskeeko tiedonhallintalain määräykset myös Työllisyysrahastoa. Käsiteltävän lakiesityksen tavoitteena joka tapauksessa on ”edistää tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen perusteena olevaa palkkaa ja määrää määriteltäessä.”

Lakiesityksen valmistelusta

Lopuksi haluaisimme esittää ystävällisen toivomuksen siitä, että Kela saisi osallistua niiden lakimuutosten valmisteluun, jotka koskevat Kelan toimeenpanovastuulla olevia etuuksia. Kelalta ei pyydetty lausuntoa lakiesityksen valmisteluvaiheessa.

Vaikka kyse on päällisin puolin ainoastaan aikuiskoulutustukeen liittyvän opintolainan valtiontakauksen myöntämisestä, aikuiskoulutustukeen esitetyt muutokset ovat niin suuria, että emme ole vielä pystyneet arvioimaan muutosten kaikkia vaikutuksia. Muutoksilla ja ennen muuta aikuiskoulutustuen jälkikäteistä hakemista ja maksamista koskevilla muutoksilla voi olla merkittäviä vaikutuksia paitsi aikuiskoulutustuen lainatakauksen myöntämiseen myös muihin Kelan maksamiin etuuksiin.

Tässä suhteessa lakiesityksen mukainen voimaantuloajankohta, 1. elokuuta 2020, on kriittinen.

Ilpo Lahtinen

Kelan etuuspalvelujen lakiyksikön opintotukiryhmän vastaava suunnittelija

Kela
PL 80, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi